

Bereikt de Aziatische essenprachtkever ook Nederland?

Ed Colijn, EIS-Kenniscentrum Insecten

Met de fraaie groene metallic kleur is de Aziatische essenprachtkever (*Agrilus planipennis*) een prachtige kever om te zien. Toch wordt de mogelijke vestiging van deze exoot in Nederland zeer gevreesd. De Aziatische essenprachtkever is buiten het natuurlijke verspreidingsgebied namelijk als zeer schadelijk te bestempelen. De soort heeft de afgelopen jaren enorme schade toegebracht aan essen in de Verenigde Staten en het zuidwesten van Canada. De volwassen kevers eten van de bladeren en veroorzaken daarbij relatief weinig schade. De larven daarentegen vreten zich een weg door het cambium en richten daarbij fatale schade aan. De sapstroom van de bomen raakt verstoord en binnen drie à vier jaar na de eerste aantasting komen de essen aan hun einde. Afgezien van kap van de aangetaste bomen bestaat vooralsnog geen effectieve bestrijdingsmethode.

Verspreiding

Het oorspronkelijke leefgebied van de Aziatische essenprachtkever beslaat Noordoost-China, Mongolië, het Russische Verre Oosten, Zuid-Korea, Japan en Taiwan. Binnen dit oorspronkelijke areaal vormt de soort geen groot gevaar voor essen. Dit komt doordat in deze omgeving natuurlijke vijanden aanwezig zijn en omdat de Amerikaanse essensoorten gevoeliger blijken dan die in Oost-Azië.

In de zomer van 2002 werd de soort voor het eerst buiten dit gebied ontdekt, in de Amerikaanse staat Michigan. Gezien de omvang van de aangetroffen populatie moet de kever daar toen al minimaal vanaf midden jaren negentig van de vorige eeuw aanwezig zijn geweest. In de VS is de verdere verspreiding snel gegaan. Inmiddels zijn vele staten in het westen alsmede het zuidwesten van Canada bevolkt. Daarbij zijn tientallen miljoenen essen afgestorven.

Sinds 2003 wordt de Aziatische essenprachtkever ook westelijker in Rusland, in Moskou, aangetroffen. Tot voor kort werd aangenomen dat de verspreiding in Europa beperkt was tot deze stad. In 2009 werd de Aziatische essenprachtkever echter ook in diverse andere Europese Russische steden ontdekt. Afgelopen jaar werd een artikel gepubliceerd over de 'dramatische uitbreiding' van de soort in Rusland. Inmiddels is de Aziatische essenprachtkever daar te vinden tot op een afstand van 460 km van Moskou. Er van uitgaande dat deze uitbreiding op een natuurlijke wijze heeft plaatsgevonden, zou dit betekenen dat het verspreidingsvermogen van de soort veel groter is dan de tot nu toe aangenomen 10 km/jaar.

Schade ten gevolge van aantasting door de Aziatische essenprachtkever. (Foto: Bill McNee, Wisconsin Department of Natural Resources, Bugwood.org) - Insne: Aziatische essenprachtkever. (Foto: David Cappaert, Michigan State University, Bugwood.org)

Herkenning volwassen kevers

Het zeer soortenrijke genus *Agrilus* (familie Buprestidae) telt op wereldschaal bijna 2800 soorten. Daarvan komen er ongeveer 120 in Europa en 13 in Nederland voor. Determinatie van *Agrilus*-soorten is doorgaans een lastige zaak, vooral wanneer de herkomst onbekend is.

Van de andere Nederlandse *Agrilus*-soorten is de volwassen Aziatische essenprachtkever relatief eenvoudig te onderscheiden. *Agrilus planipennis* is een langwerpige, groen metallisch gekleurde prachtkever van 8-15 mm lang. De meeste andere Nederlandse *Agrilus*-soorten bereiken deze lengte niet en zijn kleiner dan 8 mm. Zij kunnen daarmee louter op grond van hun grootte al van de Aziatische essenprachtkever onderscheiden worden. De enige andere Nederlandse prachtkever die op es leeft (*Agrilus convexicollis*) is bijvoorbeeld slechts 3,5-5,5 mm lang.

De grotere Nederlandse *Agrilus*-soorten leven op andere boomsoorten en zijn ook qua kleur en/of tekening goed te onderscheiden. *Agrilus biguttatus* (8-14 mm) leeft op eik, is doorgaans blauw metallisch en heeft op elk dekschild een klein wit haarvlekje. De perenprachtkever (*Agrilus sinuatus*) kan tot 11 mm lang worden, maar is paars metallisch van kleur en leeft op bomen en struiken van de rozenfamilie.

Herkenning vraatsporen

De witte, weke larven zijn slank, afgeplat en ontberen, net als andere prachtkeverlarven, ogen en poten. De kop is bruin en stevig. Volgroeide larven zijn 26-32 mm lang. Ze vreten zich via een kenmerkend zigzaggend gangstelsel, dat deels met houtrestanten gevuld is, door het cambium. Gedurende de groei van de larven neemt de diameter van deze meanderende gang gestaag toe. Nadat de volwassen kevers uitgevlogen zijn blijven de sporen nog jaren zichtbaar. Het gaat daarbij niet alleen om de vraatgangen maar ook de voor prachtkevers kenmerkende D-vormige uitsluitingen in de schors.

De vraatsporen van de enige andere in Nederland op essen levende prachtkever, *Agrilus convexicollis*, zijn duidelijk minder groot. De larven van inheemse essen-bewonende schorskevers (*Scolytinae*) vreten ook gangen onder de schors van kwijnende bomen. Slechts de vraatsporen van de zwarte essenbastkever (*Hylesinus crenatus*) komen qua afmeting in de buurt van die van de Aziatische essenprachtkever. Bij deze schorskever is er echter altijd sprake van een horizontale moedergang (3 mm breed en ca. 8 cm lang), van waaruit vele larvengangen vertrekken, wat dus een heel ander vraatbeeld oplevert. Ook het uitsluitgat is bij schorskevers nooit D-vormig.

Import en vestigingskansen

Onderzoek heeft aangetoond dat de Aziatische essenprachtkever via menselijk transport in de VS terecht is gekomen. Deze import heeft zeer waarschijnlijk plaatsgevonden via aangetast stuw hout, i.e. hout dat gebruikt wordt om ladingen vast te zetten of te ondersteunen op schepen. Het is bekend dat larven tenminste bijna een jaar in reeds geveld hout kunnen overleven. Daarnaast kunnen de larven door de mens ook over grote afstanden verslept worden via levend plantgoed.

Over de vestigingskansen van de Aziatische essenprachtkever in Nederland bestaat nog onduidelijkheid. Alle gebieden waar de kever tot nu voorkomt kennen een landklimaat. Om die reden wordt een uitbreiding vanuit Moskou naar Midden-, Noord- en Oost-Europa voor waarschijnlijker gehouden dan vestiging in het Atlantische en Mediterrane, mildere klimaat van West- en Zuid-Europa. Gegevens omtrent de precieze klimatologische eisen van de soort ontbreken echter nog. Het is daarom onbekend of Aziatische essenprachtkever zich in het Nederlandse klimaat zou kunnen ontwikkelen. Gezien het destructieve karakter van de soort lijkt voorkomen in dit geval echter vele malen beter dan genezen.

Meer informatie

Emerald ash borer info: <http://www.emeraldashborer.info/#sthash.7Mrmqa8N.dpbs>

Aziatische essenprachtkever op het Nederlandse Soortenregister:

<http://www.nederlandsesoorten.nl/nsr/concept/000000016023>